

Nazwa instytucji

Książnica Cieszyńska

Tytuł jednostki/Tytuł publikacji

"Jak zginął car Aleksander II. Historia i tło zamachów bombowych na cesarza Wszechrosji..."

Liczba stron oryginału

2

Liczba plików skanów

3

Liczba plików publikacji

3

Sygnatura/numer zespołu

TR 105.104

Data wydania oryginału

1931

Projekt/Sponsor digitalizacji

Dofinansowano ze środków WPR Kultura+

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

**NARODOWY
INSTYTUT
AUDIOWIZUALNY**

KULTURA+

Jak zginął car Aleksander II

Historja i tło zamachów bombowych na cesarza Wszechrosji

Dziś, t. j. dnia 14 marca r. b. upłyne-
do 50 lat od śmierci cara Aleksandra II,
który — jak wiadomo zginął od bomby
rzuczonej przez członka partji rewolucyj-
nej „Narodnaja Wola” Hryniewieckiego
(polaka).

W związku z tą rocznicą, nie od rze-
czy będzie zapoznać się z historją lic-
nych zamachów, zorganizowanych przez
ówczesne partje rewolucyjne na Ale-
ksandra II.

UTWORZENIE PARTJI REWOLUCYJNEJ „NARODNAJA WOLA”

W pierwszych miesiącach 1879 r.
odbył się w Woroneżu Zjazd, zwo-
łany przez ówczesną partję rewolucyj-
ną „Ziemia i Wolność” (Ziemia i
Wola). Na Zjeździe nastąpił roz-
łam, a właściwie założone zostały
dwa nowe stronnictwa rewolucyjne:
„Czornyj Pieredziel” pod przewo-
nictwem Plechanowa i „Wolność
Ludu” (Narodnaja Wola) z Żeljabo-
wem na czele.

Zadaniem tej ostatniej partji było
obalenie caratu przy pomocy zama-
chów bombowych, skierowanych
przede wszystkim przeciwko osobie
samego cara. Członkowie jej byli
przekonani, że zamordowanie cara
wywoła natychmiast przewrót w ca-
łym kraju. Rzeczywistość później-
sza wykazała bezpodstawność ta-
kiego przypuszczenia, ale w chwili
założenia partji wszyscy byli tą my-
ślą zamachu na cara jakby zahyp-
notyzowani.

PIERWSZE PRÓBY OBALENIA CARATU PRZY POMOCY ZAMACHÓW BOMBOWYCH.

Celem zorganizowania zamachów
wybrano specjalny komitet wyko-
nawczy, który opracował szczegóło-
wy plan akcji terrorystycznej.

Pierwszą ofiarą zamachu padł ko-
mendant żandarmerji Mieżencew,
zabity w biały dzień sztyltem przez
Krawczyńskiego („Stiepiak”).

Dnia 2 kwietnia 1879 r. Sołowjew
strzela na ulicy dwukrotnie do Ale-
ksandra II-go, ale car szczęśliwie
uniknął śmierci.

Drugi zamach na cara również się
nie udał. W oczekiwaniu na prze-
jazd cesarskiego pociągu z Krymu
do Petersburga, teroryści podkopali
tor kolejowy niedaleko Moskwy i
podłożyli bombę, ale car w ostatniej
chwili zmienił zamiar i nie wyjechał
tym pociągiem.

Po krótkiej przerwie, zamachy
rozpoczęły się znowu na jesieni 1879
r. i trwały tym razem nieprzerwa-
nie przez dwa lata, t. j. do dn. 14
marca 1881 r., kiedy to rewolucjoni-
ści osiągnęli wreszcie swój cel.

Ciągłe zamachy na cara wywoła-
ły oczywiście olbrzymie wrażenie w
całym kraju, oraz stałe zaniepokoje-
nie w kołach rządowych. Wszyscy
byli przekonani, że rewolucjoniści
posiadają olbrzymią organizację i
rozporządzają nadzwyczajnymi środ-
kami. W rzeczywistości wszystkie

akty terrorystyczne były dziełem kil-
kunastu osób.

BOMBA W PAŁACU ZIMOWYM.

W końcu stycznia 1879 r. aresz-
towany został w Moskwie rewolu-
cjonista, u którego znaleziono plan
Pałacu Zimowego. Jadalnia cesar-
ska oznaczona była w tym planie
czerwonym krzyżykiem. Policja nie
przypisywała jednak temu większe-
go znaczenia. W międzyczasie u-
dało się jednemu z rewolucjonistów
Chałturinowi, objąć w pałacu pracę.
Żeljabow dostarczył mu dynamitu,
który ów ukrył w bezpiecznym miej-
scu (w poduszce pod własną głową).

Dnia 5 lutego 1879 r. cała carska
rodzina miała wziąć udział w obie-
dzie wydanym na cześć bułgarskie-
go księcia. W oznaczonej godzinie
nastąpił wybuch, ale car znowu wy-
szedł cało, nikogo bowiem z rodzi-
ny carskiej w jadalni nie było. Zgi-
nęło tylko kilkunastu gwardzistów.
Jak się później okazało, pociąg, któ-
rym miał przyjechać bułgarski gość,
spóźnił się znacznie, wobec czego
obiad został odłożony.

WALKA Z ORGANIZACJAMI REWOLUCYJNEMI.

Ostatni zamach, świadczący o
nadzwyczajnej przedsiębiorczości i
odwadze rewolucjonistów, wywołał
olbrzymie zaniepokojenie w kołach
rządowych. Postanowiono wówczas

Aleksander II-gi.

powołać do rządu osobistość, wypo-
sążoną w dyktatorskie pełnomocnic-
twa, któraby się zajęła walką z or-
ganizacjami rewolucyjnymi. Osobą
tą, z woli cara Aleksandra II, został
generał Loris - Melikow. Policji u-
dało się w tym czasie aresztować
członka Komitetu Wykonawczego,
Goldenbergę, który w śledztwie
zdradził wielu swoich towarzyszy.
Zdawało się, że komitet rewolucyj-
ny został zgnieciony. Zamachy u-
stały. Generał Loris - Melikow u-
ważał nawet swe zadanie za speł-
nione. Tymczasem rewolucjoniści

przerwali tylko swą „pracę” na krót-
ki czas.

SIEĆ „GNIAZD” KONSPIRACYJ- NYCH W PETERSBURGU.

Jesienią 1880 r. po aresztowaniu
Michajłowa utworzono w całym Pe-
tersburgu sieć „gniazd” kospira-
cyjnych. W tajnej drukarni bito o-
dezwy, które następnie rozrzucano
po całym mieście. Zawodowi che-
micy przygotowywali materiały wy-
buchowe. Żeljabow postanowił o-
statecznie osiągnąć swój cel w
pierwszych dniach lutego 1881 r.
Plan rewolucjonistów był następu-
jący:

PODKOP POD ULICĄ MAŁĄ SADOWĄ.

Pod ulicą Małą Sadową, przez
którą car często przejeżdżał, urzą-
dzono podkop. Policja niczego nie
zauważyła. „Tunel” wykopano w
nocy z piwnicy jednego ze sklepów,
który został przez rewolucjonistów
wynajęty pod pozorem sprzedaży
wyróbów mlecznych. W sklepie tym
przeprowadzono rewizję, ale bez ja-
kichkolwiek rezultatów. Ze sklepu
tego, albo ewentualnie z innego
miejscie miało być rzucona bomba na
przejeżdżającego cara.

ARESZTOWANIE ŻELJABOWA.

Dnia 12 marca przypadkowo a-
resztowany został Żeljabow. My-

ślano wówczas, że zamach nie doj-
dzie już do skutku, ale przyjaciółka
aresztowanego, Zofja Perowska, zde-
cydowała się sama kierować zama-
chem na życie cara.

W NOCY Z DNIA 13 NA 14 MAR- CA 1881 R.

Wywiad ustalili, że w dniu 14 mar-
ca uda się car Aleksander na prze-
gląd wojska i przejeżdżać będzie u-
licą Sadową. W nocy z dnia 13 na
14 marca podłożyli spiskowcy bom-
by pod ulicą Sadową i przygotowali
cztery bomby dalsze, które rano
wręczyła Perowska Rysakowowi,
Hryniewieckiemu, Jemelejanowi i
Michajłowowi.

Generał Loris - Melikow był tego
dnia bardzo zdenerwowany i zda-
wał się coś przeczuwać. Kilkakrot-
nie usiłował skłonić cara do zanie-
chania wyjazdu, jednak ten nie
zwracał na te przestrogi najmniej-
szej uwagi. W ostatniej chwili car
zdecydował się pojechać inną drogą,
nie przez ulicę Sadową, i szczęśli-
wie dostał się na plac Michajłowski,
na którym odbywał się przegląd
wojska.

OSTATNIE CHWILE CARA ALEKSANDRA II.

Po dokonaniu przeglądu car za-
mierzał udać się do pałacu wielkiej
księżny Katarzyny Michajłowej.

Perowska zorientowała się bar-
dzo szybko w sytuacji i udała się
wraz z zamachowcami niedaleko pa-
łacu. O godzinie 3 po południu o-
puścił car plac Michajłowski i udał
się w kierunku wybrzeża. W tej
chwili Rysakow rzucił w stronę ka-
rety bombę. Nastąpił straszliwy
wybuch. Kilka osób zostało zabi-
tych. Car rozkazał natychmiast za-
trzymać powóz i wysiadłszy z niego
podszedł do Rysakowa, aresztowa-
nego przez policję. Car zadał Ry-
sakowowi kilka pytań. Niedaleko
stał nieznany człowiek. Był to Hry-
niewiecki. Aleksander niewiadomo
z jakiego powodu skierował swe kro-
ki ku niemu. Wówczas Hryniewiec-
ki rzucił mu bombę pod nogi. Na-
stąpił drugi wybuch i car zbroczony
krwią runął na ziemię. Okazało się,
że nogi ma zdruzgotane. Przenie-
siono go do powozu. O godzinie
3,30 po południu car Aleksander za-
kończył życie.

ZAWIEDZONE NADZIEJE.

Nadzieje rewolucjonistów że z
chwilą zamordowania cara Aleksan-
dra II wybuchnie powstanie, zawio-
dły na całej linii. Nie liczyli się z
ciemnotą i nieświadomością szer-
okich mas. Zamach na cara wywo-
łał wręcz przeciwne następstwa,
spotęgował reakcję, a chłopcy popro-
stu byli przekonani, że cara zamor-
dowali obszarnicy z zemsty za „wy-
zwolenie” chłopów. Dopiero później-
sze wypadki spowodowały w 40 lat
później upadek caratu.

Z ŻYCIA PARTJI WARSZAWSKA ORGANIZACJA P. P. S.

SOBOTA, 14-go marca.

ORGANIZACJA TRAMWAJOWA PPS. o godz. 6 wiecz. w lokalu Długa 19, odbędzie się posiedzenie Komitetu.

KOŁO NAUCZYCIELI PPS. KOŁO WARSZAWA, o godz. 7 wiecz. w lokalu Warecka 7, I-sze piętro, odbędzie się zebranie Koła Nauczycieli. Obecność wszystkich obowiązkowa.

KOŁO DRUKARZY P. P. S. zwołuje ogólne zebranie członków w dn. 15 marca o godz. 11 rano w lokalu Warecka 7.

Porządek dzienny: 1) sprawozdanie z ostatniej konferencji międzydzielnicowej; 2) sprawozdanie z dotychczasowej działalności Koła; 3) dokonywanie Zarządu Koła do liczby 5; 4) wolne wnioski. Obecność wszystkich członków obowiązkowa.

RUCH ZAWODOWY KOMUNIKAT.

Do ogółu robotnic i robotników fabryk cukierniczych w Warszawie.

W dniu 15 marca r. b. o godz. 12 w poł. odbędzie się pierwsze Walne Zebranie robotnic i robotników fabryk cukierniczych, w lokalu Związku przy ul. Długiej Nr. 19 m. 10. Porządek dzienny: Obecna sytuacja w kraju, a robotnik cukierniczy.

Przemawiać będą tow. tow.: 1) Przewodniczący Kom. Centraln. Zw. Zaw. b. poseł Jan Kwapiński, w imieniu Kom. Centraln. Zw. Zaw. 2) Sekretarz Rady Zw. Zawod. Antoni Zdanowski w imieniu Rady Zw. Zaw. 3) Przewodniczący Zw. Robotn. Przem. Spożywczego Józef Kamiński w imieniu Zarządu Głównego Zw. Rob. Przem. Spożywczego. 4) Dan Leon w imieniu I-go Oddziału Cukierników Zw. Rob. Przem. Spożywczego.

Robotnice i robotnicy ze względu na ważność spraw, stawiać się licznieli.

KONFERENCJA ZARZ. ZWIĄZKÓW! We wtorek, dnia 17 marca o godzinie 7 wiecz. w lokalu Z. Z. K., ul. Czerwonego Krzyża 20 (sala konferencyjna), odbędzie się konferencja Zarządów Związków, z porządkiem dziennym.

1) Zamach na ustawę o Kasach Chorych;

2) Sprawy organizacyjne.

Zarządy Związków obowiązane są przybyć w komplecie, punktualnie, z mandatami.

RUCH KOBIECY

POSIEDZENIE KOMITETU ORGANIZACYJNEGO „Dnia Kobiet” odbędzie się w sobotę, 14 b. m. o godz. 6 po poł. przy ul. Leszno 53, parter.

Warsz. Wydz. Kobiety PPS. Sekretariat Warsz. Okr. Kom. Rob. PPS.

T. U. R.

Sobota, 14 marca.

PRAGA, Długa 19, godz. 7 wiecz. S. Weychert: „Przyczyny i skutki bezrobocia”.

Uwaga: Na odczyty mają wstęp członkowie dzielnic, sympatycy, członkowie organizacji zawodowych, młodzież TUR.-a, organizacji kobiecych. Po odczyt dyskusja.

Organizacja Młodzieży T. U. R.

Z. N. M. S. Egzekutywa Koła Uniwersyteckiego wzywa wszystkich tow. tow. do wzięcia udziału w Walnym Zebraniu Bratniej Pomocy S. U. W. w niedzielę, dn. 15-go b. m. o godz. 10 rano w gmachu Uniwersytetu. Wstęp za legitymacją Bratniaka i dowodem osobistym.

KRONIKA STOLECZNA

KRYZYS GOSPODARCZY W POLSCE.

Staraniem Ogólnopolskiego Związku Akademickiego Kół Naukowych w sobotę dnia 14 marca o godz. 20-ej odbędzie się w Auli Politechniki Warszawskiej odczyt b. min. skarbu prof. dr. Jerzego Michalskiego na temat „Kryzys gospodarczy w Polsce”.

PRZEDŁUŻENIE UL. WSPÓLNEJ.

Ul. Wspólna stanowiłaby poważną arterię komunikacyjną, gdyby nie to, że pomiędzy Poznańską a Chałubińskiego jest ona przetrwana dla wszelkiego ruchu pieszego i kołowego. Celem doprowadzenia tej ulicy do porządku i połączenia oderwanych z niej części, dział regulacji opracował projekt

przebiecia przejazdu przez Ogród Pomologiczny w sąsiedztwie szkoły hodownictwa. Projekt ten rozpatrywany był na ostatnim posiedzeniu komisji regulacyjnej rady miejskiej, został on zaakceptowany i uznany za nader ważny. Realizacja tego projektu zależna jest od funduszy, jakimi rozporządzać będzie na ten cel wydz. techniczny.

ODCZYT KAROLA SEBESTYONA.

W sobotę dn. 14 b. m. odbędzie się w sali Tow. Miłośników Historji (Kamienica Ka. Mazowieckich) Stare Miasto 31 odczyt znakomitego teatrologa węgierskiego, gościa Penclubu polskiego o „Teatrze europejskim a w szczególności teatrze węgierskim”. Początek o godz. 5 i pół popoł.

„ZABRALI MI PRACĘ—TO NIECH ZABIORĄ I ŻYCIE”

Przechodzący przez las na Bielanych robotnicy onegdaj rano zauważyli w jednej z budek do sprzedaży napojów gazowych i słodczy wiszącego na sznurku mężczyznę lat około 25. Przybyła na miejsce policja 26 komis. znalazła w kieszeni denata legitymację P. U. P. P., wydaną na nazwisko Stefana Jankowskiego, lat 27, drukarza (Wolność 11). Zwłoki przewieziono do prosektorjum. Według zeznań rodziny, J. przed 10 miesiącami był zwolniony z pewnej drukarni, gdzie pracował jako nakładacz. Fakt ten oddziaływał na niego tak silnie, że oświadczył matce: „Zabrali mi pracę,

niech zabiorą i życie”. Po wyczerpaniu zasiłków z funduszu bezrobocia, wobec braku widoków na otrzymanie zajęcia, młodzieniec mówił domownikom, że pozabawi się życia. Rodzina starała się wyperswadować mu złe myśli — napróżno jednak. Niedawno matka wyjechała z kieszonki syna buteleczkę z esencją octową. W środę wieczorem J. ubrał się w starą marynarkę i wyszedł. Gdy na noc nie powrócił, zaniepokojona matka zwróciła się do 3 komis., gdzie przed chwilą dyżurny przodownik został powiadomiony o samobójstwie Jankowskiego.

TRAGEDJA BEZROBOTNEGO

20-letni Marjan Modzelewski (Mała 11), bez pracy, będąc w mieszkaniu znajomych przy ul. Strzeleckiej 11, zadał sobie nożem ranę kłutą klatki piersiowej w okolicy serca. Desperata przewieziono pogotowie do szpitala Przemienienia Pańskiego. Przyczyna rozpaczliwego kroku — brak pracy i niedostatek.

Kino FILHARMONJA

Jasna 5. Początek 6, 8 i 10
Najnowszy polski film dźwiękowy p. t.

„UWIEDZIONA”

W rolach głównych:

Marja Malicka, Krystyna Ankiewicz,
K. Junosza-Stępowski, Zbyszko Sawan
i inni.

Bilety bezpłatne i ulgowe nieważne.

UCIECHA Złota Nr 72 pocz. 6, 8, 10

Film dźwiękowy

NIEBIESKI MOTYL

W rolach głównych

EMIL JANNINGS
MARLENA DIETRICH

(bohaterka filmu „Marokko”)

DŹWIĘKOWE KINO

„TĘCZA”

Przejazd 9. Początek 6.15.

Pierwszy na świecie dźwiękowiec
w języku żydowskim

- 1) WIECZNI GŁUPCY
- 2) OJ DOKTORZE
- 3) PIEŚŃ ŻYDOWSKA

DIALOGI I ŚPIEW W JĘZYKU ŻYDOWSKIM.

Kino ŚWIATOWID Marszałkowska 111 Pocz. 4, 6, 8, 10,

Passep. bil. ulg. i bezpłatne nieważne.

„MAROKKO” MARLENA DIETRICH I GARY COOPER

KINO DŹWIĘKOWE MAJESTIC

Nowy-Świat 43. Początek 4, 6, 8, 10.
Niedz. 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ROD LA ROCQUE

w zajmującym i dowcipnym filmie dźwięk. p. t.

„D J A B E Ł”

Nad program: Józefina Baker i Wybór Miss Europy 1931 w tegorocznym paryskim „Balu białych łóżeczek”.

UWAGA: Film og. 4-ej dla młodzieży dozwolony

Kino „WISŁA” Iamka Nr. 34 vis a vis Cyrku

Na scenie: Program Nr. 2

„BAWMY SIĘ W PIĘKĘ”

wielka rewja w 10 odciskach z udziałem całego zespołu z Kilińskimi i „Messaliną” na czele.

Na ekranie: Anna MAY WONG w swej najlepszej kreacji

„ŚWIAT NOCY”

Ceny od 1 zł. Początek o 5, w niedzielę o 3 pp.
Ceny od . zł. Kier. art. J. Janosza.

KINO - REWJA ZNICZ

Diś i dni następnych

Po raz ostatni w Warszawie „IWONKA” Nowa kopia, nowa edycja, nowe opracowanie. W rolach głównych: Jadwiga Smosarska, Marja Modzelewska, Bogusław Samborski i Stefan Jaracz.

Na scenie: „Debiutantka” i „I wierz tu kobietom” z udziałem całego zespołu pod kier. I. Truszkowskiego. Udział biorą pp. J. Winiarska, A. Melerwilowa, H. Rydzewiczówna, J. Truszkowski, H. Rzewuski, B. Melerwil i W. Gawlikowski. — Ceny miejsc od 1 zł. 25 gr. Początek o g. 5 pp., w niedzielę i święta 2 pp.

KINO-KOMETA Chłodna 49 Teatr Tel. 48-51

„Arka Noego”

NA SCENIE

WYSTĘPY ARTYSTÓW

Dźwiękowy-Kinoteatr MIEJSKI

Długa 25 Hipoteczna 8

Początek o godz. 6.30
w soboty i niedzielę o godz. 5 p. p.

GRETA GARBO

w filmie p. t.

„POKUSA”

wł. METRO. NAD PROGRAM

POLA NEGRI PALACE

Pl. Teatralny Początek o 6, ost. o 12-ej
W soboty i niedziele początek o 12-ej

Dziś i codziennie

„NA ZACHODZIE BEZ ZMIAN”

według REMARQUE'A

NADPROGRAM: Aktualności dźwiękowe.
Aparatura Western Electric.

MEBLE okazynie
Dogodne
warunki. Sypialnie, sto-
łowe, gabinety, salony.
pojedyncze sztuki. —
Chmielna 41 róg Mar-
szalkowsk. „Floryda”
Wybór tapczanów. 56

Zawiadomienie.
Niniejszym zawiadamiamy, że doroczne
Walne Zebranie Spra-
wodawców Wschodzie